

Адреса для листування: а/с 316, м. Львів, 79000, Україна. Адреса: вул. Івана Франка, 9, оф. 1а, м. Львів, 79005.
Тел./факс: +(38) 032-225-78-82. Тел. +(38) 032-243-38-88. Електронна скринька: epl@mail.lviv.ua. Веб-сайт: <http://epl.org.ua>.

**Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
вул. Митрополита Василя Липківського, 35,
Київ, 03035
info@mepr.gov.ua**

Звернення

Нами було опрацьовано проект Водної стратегії України, розроблений спеціалістами Міндовкілля спільно з Командою офісу підтримки реформ. Просимо розглянути пропозиції та зауваження до змісту документу.

1 Визначення проблем та завдання, прописані в стратегії містять низку важливих положень, однак в показниках досягнення цілей вони сильно обмежені та не вказані. Пропонуємо розробити та вказати показники за кожним поставленим завданням. Зокрема до Цілі 3 варто внести такі показники досягнення цілей:

- кількість та площа природоохоронних територій національного та міжнародного значення існуючих та створених з метою збереження водних ресурсів;
- водність річок України;
- кількість річок України;
- кількість річок, що зникли;
- лісистість річкових басейнів;
- площа заліснених територій;
- площа вирубаніх територій в річкових басейнах;
- площа розораних територій в річкових басейнах;
- площа територій з природною рослинністю в річкових басейнах;
- площа боліт;
- площа відновлених боліт.

Окрім кількісних показників варто забезпечити підготовку опису **якісних показників** за кожним поставленим завданням, зокрема додати пункт про збереження біорізноманіття водних екосистем України, збереження рідкісних та зникаючих видів флори і фауни, оселищ. Стан яких можна оцінити за видовим складом, кількості представників видів,

Звертаємо вашу увагу, що Стратегія більшою мірою орієнтована на орієнтовані на задоволення господарських потреб населення та промисловості. Вона не наголошує на пріоритеті збереження водних об'єктів як цілісних природних комплексів, наскрізності екологічного підходу в усіх сферах водокористування, що є надзвичайно актуальним в умовах водної кризи в Україні, зміни клімату та нестачі водних ресурсів.

2. Стратегія не відповідає вимогам законодавства щодо форми та змісту.

Правові підставі написання Водної стратегії, в першу чергу, визначені Регламентом КМУ¹. Кабінет Міністрів на своїх засіданнях розглядає та приймає рішення щодо програмних документів Кабінету Міністрів з метою проведення державної політики у пріоритетних напрямах розвитку держави, координації діяльності центральних органів виконавчої влади, визначення послідовності дій, шляхів і способів вирішення питань щодо державного управління у сферах, віднесеніх до компетенції Кабінету Міністрів. Стаття 19 Закону України "Про Кабінет Міністрів України" передбачає, що діяльність Кабінету Міністрів України спрямовується на забезпечення інтересів Українського народу шляхом виконання Конституції та законів України, актів Президента України, а також Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої Верховною Радою України, вирішення питань державного управління у сфері економіки та фінансів, соціальної політики, праці та зайнятості, охорони здоров'я, освіти, науки, культури, спорту, туризму, охорони навколошнього природного середовища, екологічної безпеки, природокористування, правової політики, законності, забезпечення прав і свобод людини та громадянина, запобігання і протидії корупції, розв'язання інших завдань внутрішньої і зовнішньої політики, цивільного захисту, національної безпеки та обороноздатності.

З огляду на вище наведене Водна стратегія належить до сфер природокористування та охорони навколошнього природного середовища.

Стратегія розвитку водної сфери (далі - стратегія) – є програмним документом Кабінету Міністрів, який повинен описати шляхи, методи і ресурси, необхідні для вирішення виявлених проблем щодо проведення державної політики, досягнення поставлених цілей розвитку у відповідній сфері за результатами виконання запланованих взаємопов'язаних завдань і заходів.

Стратегія повинна визначати курс формування та реалізації політики у водній сфері на середньостроковий або довгостроковий період.

Стратегія повинна містити:

- опис проблем, які обумовили її прийняття, і нормативно-правових актів, що діють у відповідних сферах.

Перша і найголовніша проблема це брак такого природного ресурсу – як вода. Проте у стратегії цій проблемі не відведено належного місця.

- аналіз поточного стану справ, тенденції та обґрунтування щодо необхідності розв'язання виявлених проблем.

Цей розділ повинен містити конкретні цифри щодо проблемної якості води. Зокрема, не вказана проблема, яка 10-літтями супроводжує українців – забруднення питної води нітратами. Не описано проблем із «блакитною хворобою» немовлят.

- стратегічні цілі та показники їх досягнення.

Основна ціль повинна бути – припинення втрат водних ресурсів України. Досягнення доброго стану вод. Показники – підвищення рівня вод у Шацьких озерах, відновлення малих річок, чітко визначені об'єми води для енергетики, аграрного сектору та промисловості тощо.

- завдання, спрямовані на досягнення поставлених цілей, етапи їх виконання, очікувані результати на кожному етапі, з відображенням запланованого темпу

¹ Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF#Text>

досягнення цільових показників та орієнтовного обсягу необхідних фінансових, матеріально-технічних, людських та інших ресурсів;

- порядок проведення моніторингу, оцінки результатів реалізації стратегії та звітування;
- операційний план реалізації стратегії на трирічний період.

Аналіз проєкту стратегії свідчить, що без чіткого опису завдань та цілей неможливим є прописати порядок моніторингу та підготувати операційний план реалізації стратегії.

3. Стратегія не враховує положень національного законодавства.

3.1. Аналіз норм Закону України «Про засади державної регіональної політики» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> свідчить що політика розвитку держави це система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності.

Розроблена на виконання закону **Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки** <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> передбачає **оперативні цілі та основні завдання, і у водній сфері, зокрема, це** Завдання за напрямом “Відновлення та розбудова територій, структурна перебудова економік регіонів, що постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України” - Забезпечення сталого водопостачання населених пунктів. Завдання за напрямом “Розвиток сільських територій”

- Запровадження підтримки інтегрованих проектів розвитку сільських територій, обов'язково складовою яких є забезпечення сільських населених пунктів водопостачанням та водовідведенням.

Завдання за напрямом “Реалізація морського потенціалу для розвитку приморських регіонів та відтворення навколошнього природного середовища Азовського і Чорного морів”

- Сприяння розвитку марикультури (промислового розведення та вирощування морських водних живих ресурсів) у прибережних районах, які не шкодять навколошньому природному середовищу.

Завдання за напрямом “Розвиток територій української частини Дунайського регіону та транскордонного співробітництва”

- Створення умов для соціально-економічного та екологічного розвитку територій української частини Дунайського регіону, що передбачає, зокрема, розвиток інфраструктури транспортного сполучення з придунайськими державами та перетину державного кордону, вирішення питання забезпечення якісним водопостачанням та протипаводкового захисту відповідних територій.

Завдання за напрямом “Формування мережі природоохоронних територій, збереження та відтворення екосистем, поліпшення стану навколошнього природного середовища”

- Розроблення та впровадження комплексу заходів щодо запобігання та адаптації до зміни клімату територій та найбільш вразливих галузей (сільського, лісового, водного господарства, охорони здоров'я та транспортної інфраструктури) та об'єктів інфраструктури, а також забезпечення розвитку об'єктів і територій національної екологічної мережі.

Оперативна ціль 3 “Створення умов для реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях в український простір”, яку передбачається досягти шляхом виконання таких завдань:

- Відновлення пошкодженої інфраструктури (доріг, залізничної інфраструктури, електричних та водопровідних мереж).
- Відновлення та забезпечення безперебійного енерго-, газо- та водопостачання об'єктів соціальної сфери, освіти, охорони здоров'я та промисловості.

Завдання за напрямом “Розвиток інженерної інфраструктури”

- Забезпечення запровадження комплексу заходів з розвитку, санації та ревіталізації систем централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, забезпечення доступності якісних послуг у цій сфері, зокрема шляхом будівництва нових систем з використанням новітніх технологій, реконструкції існуючих з урахуванням потреб територіальних громад.
- Поширення практики застосування державно-приватного партнерства для залучення інвестицій у технічне переобладнання (модернізацію) інженерної інфраструктури житлово-комунального господарства (у тому числі впровадження сучасних технологій та обладнання у сфері водопостачання, водовідведення, тепlopостачання, поводження з твердими побутовими відходами).

Оперативна ціль 5 “Сталий розвиток промисловості”

- врахування у містобудівній документації інвестиційних планів постачальників ресурсів (електроенергія, водопостачання і водовідведення, газопостачання).

3.2. Економічна стратегія України передбачає - включення внутрішніх водних шляхів України (р. Дніпро та р. Південний Буг) до регіональної Транс'європейської транспортної мережі. Проте аналіз Водної стратегії свідчить що питання функціонування річок як внутрішніх водних шляхів не розглядається ні як проблема, ні як завдання, ні як цілі.

Нагадаємо, що згідно Водного кодексу України - річки, озера, водосховища, канали, інші водойми, а також внутрішні морські води та територіальне море є внутрішніми водними шляхами загального користування, за винятком випадків, коли відповідно до законодавства України їх використання з цією метою повністю чи частково заборонено.

Перелік внутрішніх водних шляхів, віднесеніх до категорії судноплавних, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Вимоги до водних шляхів передбачають наявність певної водності, а значить впливатиме на режим використання цих річок в інших цілях, що вимагає визначення певних критеріїв для оцінок можливості використання водних об'єктів як транспортних артерій. Більше того, таке використання створює додаткові ризики забруднення водних об'єктів, а значить може впливати на доступ до питної води, витрат на їхню очистку тощо.

Станом на сьогодні Транс'європейська транспортна мережа це лише дорожний транспорт та авіа https://ec.europa.eu/transport/infrastructure/tentec/tentec-portal/site/maps_upload/annexes/annex3/AnnexIII_Ukraine.pdf

Водний транспорт та інші види транспорту їхній вплив на водні ресурси слід додати до Водної стратегії України.²

² <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-realizaciyi-nacionalnoyi-transportnoyi-strategiyi-ukrayini-na-period-do-2030-roku-321-070421>

3.3. Стратегія зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року³

У результаті реалізації Стратегії очікується:

оптимізація організаційної структури державного управління зрошення та дренажу на засадах інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом;

відокремлення функції управління водними ресурсами від функції управління інфраструктурою водного господарства;

створення передумов для добровільного об'єднання водокористувачів в організації водокористувачів, врегулювання їх діяльності та визначення їх відповідальності за утримання та експлуатацію меліоративних систем на внутрішньогосподарському рівні;

створення передумов для залучення інвестицій у відновлення, модернізацію та розвиток внутрішньогосподарської та міжгосподарської зрошуvalnoї та дренажної інфраструктури на основі чітко визначених пріоритетних програм і проектів;

консолідація земельних часток (пайїв) для забезпечення вимог земельного законодавства щодо спільногоВикористання зрошуваних та осушених земель з метою збереження технологічної цілісності зрошувальних та дренажних систем;

зниження ризиків, пов'язаних з експортом українських товарів та послуг;

покращення структури експорту сільськогосподарської продукції через збільшення частки продукції з високою часткою доданої вартості;

спрощення умов доступу національних виробників та експортерів до міжнародних ринків;

створення нових робочих місць;

збільшення надходжень до бюджетів усіх рівнів.

Оцінка результативності реалізації Стратегії, досягнення цілей і виконання завдань Стратегії здійснюється за такими прогнозними показниками:

щорічне збільшення обсягів експорту сільськогосподарської продукції з пропорційним зростанням виробництва;

збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій та залучення їх в економіку;

підвищення продуктивності сільськогосподарського виробництва;

відновлення, технологічне переоснащення та модернізація меліоративних систем відповідно до проектних вимог;

збереження та посилення позицій української сільськогосподарської продукції та товарів на міжнародних ринках та освоєння нових ринків;

розвиток інфраструктури сільських територій та збільшення робочих місць;

збільшення надходжень податків і зборів до місцевих бюджетів;

впровадження ефективних економічних механізмів управління водними ресурсами та стимулювання сталого водокористування;

перехід зрошення та дренажу на повне самофінансування.

³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D1%80#Text>

Перераховані вище цілі та завдання не знаходяться свого відображення у водній стратегії України.

3.4. Програми розвитку гідроенергетики на період до 2026 року та енергетична стратегія України до 2030 року.

Передбачають використання водних ресурсів через формування водосховищ, використання водних ресурсів для виробництва електроенергії, що суттєво впливатиме на зобов'язана досягнути доброго стану вод та не узгоджуються із цілями та баченням Водної стратегії. Наприклад, зовсім не обговорюються проблеми із забезпеченням водою атомних електростанції, гідроелектростанцій тощо. Водний ресурс не оцінюється у достатній мірі, проте такі напрацювання існують.

4. Узагальнення цілей та втеча від конкретики зумовлена не бажанням проходити стратегічну екологічну оцінку та формувати екологічні критерії для оцінок майбутніх ОВД.

Відповідно до Закону України "Про оцінку впливу на довкілля"⁴ серед планованої діяльності, яка підпадає під ОВД та передбачає використання, чи вплив на водні ресурси

⁴ 2) теплові електростанції (ТЕС, ТЕЦ) та інші потужності для виробництва електроенергії, пари і гарячої води тепловою потужністю 50 мегават і більше з використанням органічного палива, атомні електростанції та інші ядерні реактори, включаючи будівництво, виведення (зняття) з експлуатації таких електростанцій або реакторів (крім дослідницьких установок для виробництва і конверсії ядерного палива та сировини для одержання вторинного ядерного палива, матеріалів, що діляться та відтворюються, потужність яких не перевищує 1 кіловат постійного теплового навантаження);

гідротехнічних споруд морських та річкових портів, які можуть приймати судна тоннажністю понад 1350 тонн; глибоководних суднових ходів, у тому числі у природних руслах річок, спеціальних каналів на суходолі та у мілководних морських акваторіях, придатних для проходження суден тоннажністю понад 1350 тонн;

9) забір підземних вод або штучне поповнення підземних вод із щорічним забором води або щорічним об'ємом води, що поповнюється, 10 мільйонів кубічних метрів або більше;

10) міжбасейновий перерозподіл стоку річок, крім транспортування питної води трубопроводами;

11) греблі, водосховища та інші об'єкти, призначенні для утримання та постійного зберігання води, коли нові або додаткові об'єми затриманої води перевищують 10 мільйонів кубічних метрів;

14) виробництво та переробка целюлози, виробництво паперу та картону з будь-якої сировини виробничою продуктивністю, що перевищує в сухому вигляді 200 тонн на добу;

15) кар'єри та видобування корисних копалин відкритим способом, їх перероблення чи збагачення на місці на площині понад 25 гектарів або видобування торфу на площині понад 150 гектарів;

18) установки для очищення стічних вод продуктивністю, що перевищує еквівалент чисельності населення в розмірі 150 тисяч осіб;

19) потужності для інтенсивного вирощування птиці (60 тисяч місць і більше), у тому числі бройлерів (85 тисяч місць і більше), свиней (3 тисячі місць для свиней понад 30 кілограмів або 900 місць для свиноматок);

1) глибоке буріння, у тому числі геотермальне буріння, буріння з метою зберігання радіоактивних відходів, буріння з метою водопостачання (крім буріння з метою вивчення стійкості ґрунтів);

2) сільське господарство, лісівництво та водне господарство:

сільськогосподарське та лісогосподарське освосння, рекультивація та меліорація земель (управління водними ресурсами для ведення сільського господарства, у тому числі із зрошуванням і меліорацією) на територіях площею 20 гектарів і більше або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в їх охоронних зонах на площині 5 гектарів і більше, будівництво меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем;

насадження лісу (крім лісовідновлювальних робіт) на площині понад 20 гектарів або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в їх охоронних зонах на площині 5 гектарів і більше;

зміна цільового призначення земель сільськогосподарського призначення (якщо нове призначення відноситься хоча б до одного виду діяльності, зазначеного у частинах другій та третьї цієї статті) та зміна цільового призначення особливо цінних земель;

потужності для вирощування: птиці (40 тисяч місць і більше); свиней (1 тисяча місць і більше, для свиноматок - 500 місць і більше); великої та дрібної рогатої худоби (1 тисяча місць і більше); кролів та інших хутрових тварин (2 тисячі голів і більше);

установки для промислової утилізації, видалення туш тварин та/або відходів тваринництва;

інтенсивна аквакультура з продуктивністю 10 тонн на рік і більше або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в їх охоронних зонах;

намив територій на землях водного фонду;

3) видобувну промисловість:

видобування корисних копалин, крім корисних копалин місцевого значення, які видобуваються землевласниками чи землекористувачами в межах наданих їм земельних ділянок з відповідним цільовим використанням;

перероблення корисних копалин, у тому числі збагачення;

гідроелектростанції на річках незалежно від потужності;

гідроакумулюючі електростанції (ГАЕС);

8) харчову промисловість:

виробництво продуктів харчування шляхом обробки та переробки: сировини тваринного походження (крім молока) продуктивністю виходу готової продукції понад 75 тонн на добу; сировини рослинного походження продуктивністю виходу готової продукції понад 300 тонн на добу (середній показник за квартал); молока, якщо обсяг одержаного молока перевищує 200 тонн на добу (на основі середньорічного показника);

пакування та консервування тваринних і рослинних продуктів у обсязі понад 50 тонн на добу;

виробництво молочних продуктів в обсязі понад 20 тонн на добу;

виробництво пива та солоду в обсязі понад 50 тонн на добу;

виробництво кондитерських виробів та патоки в обсязі понад 20 тонн на добу;

виробництво крохмалю;

підприємства з переробки риби і риб'ячого жиру;

бійні продуктивністю понад 10 тонн на добу;

цукрові заводи;

9) підприємства текстильної, шкіряної, деревообробної і паперової промисловості продуктивністю понад 1 тонну на добу:

з первинної обробки (промивання, відбілювання, мерсеризація) або фарбування волокон чи текстилю;

з обробки шкірсировини та хутра;

з дублення шкір;

з оброблення деревини (хімічне перероблення деревини, виробництво деревоволокнистих плит, деревообробне виробництво з використанням синтетичних смол, консервування деревини просоченням);

з промислового виробництва і переробки паперу та картону з будь-якої сировини;

10) інфраструктурні проекти:

облаштування індустріальних парків;

будівництво житлових кварталів (комплексів багатоквартирних житлових будинків) та торговельних чи розважальних комплексів поза межами населених пунктів на площині 1,5 гектара і більше або в межах населених пунктів, якщо не передбачено їх підключення до централізованого водопостачання та/або водовідведення; будівництво кінотеатрів з більш як 6 екранами; будівництво (облаштування) автостоянок на площині не менш як 1 гектар і більш як на 100 паркомісць;

будівництво аеропортів та аеродромів з основною злітно-посадковою смугою довжиною до 2100 метрів;

будівництво гребель та встановлення іншого обладнання для утримання або накопичення води на тривалі проміжки часу;

проведення робіт з розчищення і дніоглибління русла та дна річок, берегоукріплення, зміни і стабілізації стану русел річок;

будівництво акведуків та трубопроводів для транспортування води на далекі відстані; будівництво гідротехнічних споруд морських і річкових портів;

є дуже багато. Наведений перелік свідчить про важливу роль використання водних ресурсів для розвитку економіки країни. Проте для забезпечення екологічної безпеки повинні бути чіткі правила використання водних ресурсів, розуміння усіх ризиків та співіснування природи, людини та бізнесу.

будівництво глибоководних суднових ходів, у тому числі у природних руслах річок, спеціальних каналів на суходолі та у мілководних морських акваторіях, придатних для проходження суден, а також каналів у протипаводкових цілях та гідротехнічних споруд;

спеціалізований морські або річкові термінали;

проведення прибережних робіт з метою усунення ерозії та будівельних робіт на морі, які призводять до зміни морського узбережжя, зокрема будівництво основних гідротехнічних споруд, підводні звалища ґрунтів, а також інші роботи на морі, крім експлуатаційних днопоглиблювальних робіт;

установки для очищення стічних вод з водовідведенням 10 тисяч кубічних метрів на добу і більше;

шламонакопичувачі, хвостосховища;

складування осаду, мулові поля площею 0,5 гектара і більше або на відстані не більш як 100 метрів до прибережних захисних смуг;

склади і перевалочні бази металобрухту площею 0,5 гектара і більше або на відстані не більш як 100 метрів до прибережних захисних смуг;

утилізація, видалення, оброблення, знешкодження, захоронення побутових відходів;

установки для поверхневої обробки речовин, предметів або продуктів з використанням органічних розчинників, зокрема для оздоблення, друку, покриття, знежирювання, гідроізоляції, калібрування, фарбування, очищення або насичування з витратою понад 150 кілограмів на годину або понад 200 тонн на рік;

виробництво і переробка виробів на основі еластомерів;

споруди для виробництва штучних мінеральних волокон, виробництво екструдованого пінополістиrolу, утеплювачів, асфальтобетону;

видобування піску і гравію, прокладання кабелів, трубопроводів та інших комунікацій на землях водного фонду;

генетично-інженерна діяльність, введення в обіг та будь-яке використання генетично модифікованих організмів та продукції, виробленої з їх використанням (у відкритій системі);

інтродукція чужорідних видів фауни та флори у довкілля;

виробництво мікробіологічної продукції;

виробництво, утилізація і знищенння боєприпасів, ракетного палива та інших токсичних хімічних речовин;

12) туризм та рекреацію:

лижні траси, лижні витяги і канатні дороги та відповідні комплекси споруд на площині 5 гектарів і більше;

яхт-клуби, яхтові стоянки та місця базування катерів місткістю понад 50 суден або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в їх охоронних зонах;

курортні містечка та готельні комплекси поза межами населених пунктів місткістю не менш як 100 номерів або площею 5 гектарів і більше; курортні містечка та готельні комплекси в межах населених пунктів місткістю не менш як 50 номерів, якщо не передбачено їх підключення до централізованого водопостачання та/або водовідведення; курортні містечка та готельні комплекси на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в їх охоронних зонах; оголошення природних територій курортними;

постійні місця для кемпінгу та автотуризму площею 1 гектар і більше або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в їх охоронних зонах;

гольфклуби площею 3 гектари і більше або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в їх охоронних зонах;

тематичні розважальні парки площею 1 гектар і більше;

13) господарську діяльність, що призводить до скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, та забір води з водних об'єктів за умови, що водозабір підземних вод перевищує 300 кубічних метрів на добу;

Міндовкілля, розробляючи стратегію як програмний документ у сфері охорони довкілля та використання природних ресурсів повинен передбачити єдиний та чіткий алгоритм дій для усіх учасників відносин визначивши єдині цілі, завдання та способи їхнього досягнення.

Відповідь на звернення просимо надіслати у строки, встановлені національним законодавством, на адресу: Міжнародна благодійна організація «Екологія-Право-Людина», а/с 316, м. Львів, 79000. Відповідь в електронному вигляді просимо надіслати на адресу: office@epl.org.ua.

З повагою,
виконавчий директор
МБО «Екологія-Право-Людина»

Олена Кравченко